

ביצה פרק ראשון ביצה

ה.

עין משפט
נר מצוה

לֹא אֶבְרָא מִי פֶּגַם מַהֲלֵי
קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ הַלֵּכָה
וְ:
לֹא גִמְּרִי פֶּגַם מַהֲלֵכּוֹת
מִמֵּרִיס הַלֵּכָה זֶה:
לֹא דֹהַר מִי פֶּגַם מַהֲלֵי
מַעֲשֵׂר שְׁנֵי הַלֵּכָה הִיא
[וּפֶגַם מַהֲלֵכּוֹת מִמֵּרִיס
הַלֵּכָה זֶה וְרֹאשׁוֹ וְכֹמֶם שֶׁסֶּה
סִמַּג עֲשִׂין (רַל) קַלְנָה]:

תורה אור השלם

1. לך אָמַר לָהֶם שׁוּבוּ
לָכֶם לְאֶהֱלֵיכֶם:
דברים ה כו
2. לֹא תִגַּע בּוֹ יָד כִּי
סָקוּל יִסְקֶל אוֹ יִרָה יִירָה
אִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא
יִחִיָּה בַּמִּשָּׁךְ הַיֵּבֶל הַמָּה
יַעֲלֶה בָהֶם: שמות יט יג

רבינו חננאל

אמר רבה מתקנה שהתקן
 יין יתקן פי' וזה
 שיהיו מקבילין עדות האשה
 כל היום, ביצה מותרת,
 וזה כשתיר קדושתה. [א]
 אביה רב רב
 ושמואל דאמר תרייהו
 באיזה אסורה. [ב]
 לא קשיא אהו אל הוה
 להו, כלומר לבני א'
 התקין להו רבן יוחנן
 פי' בזאי להיות מקבילין
 להו חדש כל היום
 כולו הרי הן קדושות,
 הביצה (ג) [מותר]. ולבני
 א' לא קשיא אהו רב רב
 ויפס אביה רב רב רב
 הביצה אסורה, מ"ס מפני
 א' שגמנו עליה תרין דין
 והתירוהו להו, קרימא' על
 כל דבר שגמנו באיסורו,
 צריך שיהיו חור להיתיר,
 מוכרחי אהו וכוניסו וכו'
 הלא ידענו שאר' ג' ימים
 מותר, למה כתב להו לך
 שיהיו מקבילין ערב שבו
 להו, לאהליכם, אלא
 שכל דבר שגמנו על פי
 שבת דין אינו מותר עד
 שיתור כפני בית דין,
 אלא תאמר לא כל מקרא
 זה שרוב לכם לאהליכם
 אלא לומר לקדושתה, וזה
 כלומר שחייב קדושתה
 ענתה, הנה פסוק אלה
 כתוב השמור לכם עלות
 וגו', וכתיב כלילות
 האהונות ואיש אל יעלה
 עמך וגו' ואש אל יר
 וגו', ואז מכלל שמור
 הנה עלות הנה משנה
 שנסתלקה השמינה מנה
 במשך חובל המה יעלו
 להו למי לי, אלא
 להתיר עליות הנה על
 פי האסור. ואם תאמר
 איסור חובל מורכב הנה
 אלו על ענין כליה אהו, הרי
 כרם שאסור פדיונו חובן
 לירושלים תקנה דרבנן
 וזה אמרו לו תלמידיו
 הרי אליהו כפר מננו
 בחרב והתירו לפרט
 בכל מקום, שגמנו דמנו
 אהו אל מננו לעולם
 באיסורו עומד ואע"פ
 דהיי דרבנן כר'.

וַתִּתְקַלְקְלוּ הַלְוִיִּם בְּשִׁירֵי שִׁירֵי שֶׁל בֵּין הָעֲרֻצִּים מִיָּרִי שְׁאֲמֹרוֹ שִׁירֵי שֶׁל חוּל שֶׁלָּא הָיוּ כְּצֹרִים שִׁבְּצוּ עֲדִים אוֹתוֹ יוֹם וְהֵגוּ אוֹתוֹ יוֹם חוּל וּכְשִׁבְּצוּ לְאַחֵר הַמִּנְחָה נִמְנָא שְׁהוּא קִדְשׁ אֲבָל אֵינִי אוֹמֵר בְּשִׁירֵי שֶׁל שְׁחִירֵי שְׁאֲמֹרוֹ שֶׁל חוּל בְּתַמִּיד שֶׁל שְׁחִירֵי שֶׁהֵרִי אֶפְּלִיו בָּאוּ קוֹדֵם הַקִּרְבָּת תַּמִּיד שֶׁל שְׁחִירֵי שֶׁהֵרִי אֶפְּלִיו אֲמִירֵי שִׁירֵי שֶׁל חוּל כְּדִלְמִירֵי בִּרְיָהּ (דף ל: וס) לפי שְׁרֹב הַשְּׁנִים אֵלֵּי הַזֶּה מִמִּשְׁרָן לֵב כֶּךָ לְבָא וְהִקְשֶׁה ר' פֶּרֶץ וְהִיאִכָּה קִלְקוּל גְּבִי מוֹסְפִין וְאִמְרִי לֹא חָשׁוּ אֵלֶּה עַל עֲבֻדַּת הַתַּמִּיד לְכַשְׁבָּאוּ עֲדִים מִן הַמִּנְחָה וְלַמַּעֲלָה כִּכְרֵי הַקִּרְבִּיב הַתַּמִּיד א"ו אֲכִינִי יוֹכִילִין לְהַקְרִיב הַמוֹסְפִין לְכַתִּיב וְהַקְטִיר עֲלֶיהָ חֲלָצֵי הַשְּׁלֹמִים וְדִרְשִׁין (יומא דף לז) עֲלֶיהָ הַשֵּׁלֶם כֹּל הַקִּרְבָּנוֹת כּוֹלֵן שְׁלֹחַן קִרְבֵּן קִדְשׁ לְאַחֲרֵיהָ וְתִיבֵן לְאֶפְּלִיו לֹא בָּאוּ עַד לְאַחֵר הַקִּרְבָּת הַתַּמִּיד מִכָּל מִקְוֶה הַמוֹסְפִין קִרְבֵּין דִּהִיכָּה לְבָא אֲפֹשֶׁר שְׁאֵי מִיִּדִּי דִּהוּ אֲמוֹסָס כְּפֹרִים בַּע"פ שְׁמִינִא כְּפִרְתּוֹ לְאַחֵר הַקִּרְבָּת הַתַּמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֻצִּים וְאוֹכֵל פִּסְחֹו בַּעֲרֹב וְכִי תַּמִּידֵי בִּפְּי הַתַּמִּיד נִשְׁחַט (פסחים וס) וְעוֹד י"ל לְדִלְתִי עֲשֶׂה דְרִיבִּים וְדִחֵי עֲשֶׂה דִּהְשֹׁלְמָה» שְׁמוֹס דְּאֵלִים טַפִּי דִּהְכִי אֲמִירֵין בְּתַמִּיד נִשְׁחַט (ג"א ס) לְדִלְתִי עֲשֶׂה דִּפְסָה דַּעֲנוֹשׁ כִּרְתּוֹ וְדִחֵי עֲשֶׂה דִּהְשֹׁלְמָה דִּלְיִנוּ עֲנוֹשׁ כִּרְתּוֹ וְשׁ מִפְרָשׁ» דִּמְעִיקָרָא אִימֵרוֹ הַתַּמִּיד וּמִתְּנוּ אֵס לֹא יִבְּאוּ עֲדִים יֵהָא תַּמִּיד וְאֵס יִבְּאוּ מִן הַמוֹסְפִין וְאֲכִי» יִבְּאוּ אֵת הַתַּמִּיד וְשִׁאֵר קִרְבָּנוֹת וְלֹא נִדְּרָא לְדִלְתִי דִּהְשֹׁלְמָה דִּהְשֹׁלְמָה דִּלְיִנוּ שִׁירֵי שֶׁל חוּל עַם הַתַּמִּיד שֶׁל

בין הערבים: **הא** לן והא דהו. פי' בקונטרס בני א"י שמקדשן החדש על פי הראיה ואין עושין אלא יום אחד ופעמים עושין שנים כשבאו עדים מן המנחה ולמעלה ואשמי בשביל תקנת רבן יוחנן בן שאי ואין עושין אלא יום אחד אף כשבאו עדים מן המנחה ולמעלה ואפילו כשהיו עושין שני ימים כגון שלא באו עדים הרי הוא מחמת ספק והרי הן שתי קדושות לפי שאין זה מחמת המנהג לפיכך היתה מתורת להן אלא לבני חוצה לארץ אסור שהרי עדיין הם עושין שני ימים כבתחילה ואם כן לא אשמי להן מפני התקנה הואיל והתחילו לנשפות שני ימים ולא פסקו בשום פעם לנשפות יום אחד עדיין הם עומדים באיסורין להיותן כיום ארוך דלא נימא דמחמת ספק הן עושין דאין יודעין אם באו עדים אם לאו אלא מחמת המנהג הן עושין כיוון דלא נשתנה להן המנהג וא"ת לר' יוסי דלמר בעירובין (דף. נט. וס.) גבי שני ימים של ר"ה נולדה בראשון אסורה בשני והא ר' יוסי בא"י הוה לאחר חורבן וא"כ שמי קדושות הן ואמאי דבינה אסורה ואין לומר דהיינו קודם חורבן דהווי קדושה אחת דא"כ מאי נפקא מינה מאי דהוה הוה וכי תימא דהיינו לאחר חורבן והא דבינה אסורה היינו לבני בצל דלדידהו קדושה אחת הן זה אינו דר' יוסי מא"י ונקט מילתא בשביל בצל וי"ל לנעולם ר' יוסי מקודם חורבן קאמר ואין להקשות מאי דהוה הוה הואיל ואשמשעין פסק דגם עתה שייך לאחר חורבן לבני בצל:

ב דבר שבמנין צריך מנין אחר להתיירו. יש שהיו רוצין לומר מכאן לדאות חרמות שעושין לזמן עד פסח או עד זמן אחר כדי יגיע הזמן לרצון מנין להסיר את החרם לע"פ שעבר הזמן דהא הרי הבא דהקצ"ה אסר להם תשמיש בשביל מתן תורה וממילא ידעינן ללאחר שלשה ימים דנתנה תורה דמותרין ואעפ"כ הסיר להם ולא היא. דהבא אין כאן שום זמן דקרא דהיו נכונים לשלש ימים וגו' (שמות יט) הוזינו עצמכם לדבר שיהיה לכוף שלש ימים דאם כתיב יור דבי היכי לזרין להסיר תשמיש לרצון נמי להסיר החרם ומדלא אלא שהיו וגו' דמשמע עולמית כי היכי דאסר להם קודם מתן תורה עבר ואין לרצון היסור: [ועי' חסופת סנהדרין ע: ד"ה לכל דבר:]

וּנְתַקְלָקְלוּ הַלְוִיִּם בְּשִׁיר. תַּמִּיד שֶׁל בָּיִת הָעֲרֵצִים שֶׁאֵמְרוּ צוּ שִׁירָה שֶׁל מַחֲוֹל שֶׁהִיוּ קְבוּרִים שָׁלָה יָבֹא עוֹד וְהָיִים חוּל וּבִשְׁבָּחוּ מִנְחָה שֶׁהוּא קֹדֶשׁ. וּבִשָּׁל אֵין טַעַם דְּבַתְּמִיד שֶׁל שֹׁחַר אֲפִילוּ הוּקְדַּשׁ הַחֹדֶשׁ שֶׁקִּבְּרָהּ שִׁיר שֶׁל חוּל הִיוּ אוֹמְרִים לְפִי שֶׁצְרֹב הַשְּׁנִים אֵין הָעֵדִים מִמָּהֵרִים לֵבֵא כָל קוֹל עַד

המנחה. עד הקרבת תמיד של צין הערבים אכל לאחר מכאן אותו היום הרי הוא מעובר ומונין מיום המנחת ליום הכפורים וסוכות. ואם בלא עדים מן המנחה ולמעלה לא עשו שאלין מזה הנהגות מהיום אלא מלפני צויה צבאי שלשים אלא גומרין אותו באיסורו ככאשר הזהירו עד המנחה ממלאכה כן נוהגין וגומרין אותו בקדושתו. אלא תחילת עשיית שני ימים לראש השנה אפילו צבית דין הוא ולא מספק שהרי יודאי שיום טוב למחר ואעפ"כ תקנו לעשותו שמע מיהא עד חכמים ומזנות היה לעשותו בלא עדים אחר המנחה והרחוקים יש עליהם לעשותו בכל שנה שמה יבאו עדים אחר המנחה והרי קדושתו אחת ואין כאן לומר ממה נפשך חד מינייהו חול דשמה אין כאן חול אלא שניהם קדש: **אמר רבא:** "מסקנת רבן יוחנן בן זבדא. שהחזיר הדבר ליושן כל עדותן כל היום ולקדש היום נמצא שאין צבית דין עושין שני ימים והרחוקים העושים שני ימים אינו אלא מספק שאין יודעין אם נתקדש צביות שלשים אם בשלשים ואחד והרי היום כשאר ימי שנה גמליה וצבית שנוכלו הנה מותרת על מנת נפשוך קדש מינייהו חול: ולרז ושמואל קשיא

ממסיתין. דקתני דחור הדבר ליושנו: הא לן וזה לכו. לבני א"י
שעושין יום אחד מותרת אבל לדידן בני גולה אסורה ששרי עדיין אנו
עושין שני ימים ועודנו כבתחילה מפני אותה תקנה ראשונה לא מפני
ספק הלכך הואיל ולא פסקו מאכלנו משהחמלנו אין להקל ולומר אין
מנהגנו זה מפני תקנה ראשונה אלא מפני הספק וצ"ה מותרת הא
לא אמרינן דמיון דלא פסקה אותה תקנה מאכלנו שנה אחת לעשות
יום אחד עדיין באיסורו הראשונה עמדנו להיותם כיום^(א) ארוך: **הוי**
דבר שבמנין. צ"ה זו נלקחת בקצור חכמים שנמנו וגמרו לעשות
שני ימים קדושה אחת אם לא באו עדים לפני המנחה וכל העוין
שני ימים מחמת כן עשו שם לא באו עדים לבית דין קודם המנחה:
לצריך מנין אחר. שימנו לך ויחירוהו. ולקמן^(ב) פרכינן צ"ה מי אחסרה
במנין והלא לא נמנו אלא על קבלת עדות ובההוא חזר בו רבן
יוחנן וסמיו: **מנא אמינא לה.** דכל דבר הנאסר במנין צריך מנין
אחר להסמיו ואפילו אירע דבר שאסור יכול להורות בו הימור ולומר
אין תקנת מנין הראשון עומדת כי הכא אפילו הכי אסור עד
שיחירוהו מפניו פירוש בקצור חכמים: **לן אומר להם.** לקמן^(ג) מפרש לה
היני לייף: **ואומר במשור היובל.** קמ"ח מפרש: **וטניא.** נמי דלריח
מנין אחר להסמיו: **כרס רבעי.** שאמרה מורה קדש הלולים (ויקרא טז)
וגמרינן קדש קדש ממעשר שני דכתיב ביה קדש וכל מעשר הארץ
מזרע הארץ מפרי העץ וגו' (שם כ) שצריך להעלות הפירות
לירושלים או לפדותן ולהעלות הדמים לירושלים ותקנו חכמים במהלך
יום אחד לכל דבר שלא יפדוהו אלא הפירות עצמן יעלו ואכלם
ששם כדמפרש לקמן כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות: **במזבח לוד.**
היינו בין לוד לירושלים בתוך מהלך יום דהא אמרינן לוד בתוך מהלך
יום מן המערב נמצא מזרחה בין לוד לירושלים. ככיל מזכרין (ברכות
דף לה.) יש פלוגתא חד תני נטע רבעי וחד תני כרס רבעי:
להפירות

היו נכונים שלשת ימים בליל למ"ד של לשלשת ימים הייתי מוכיח ש
כתיב הכי שמע מינה גדי תשמיש לריך להתיר משום דכתיב אל תגש
שלשת ימים אבל חרמות שמימינ לזמן מדי עבר הזמן ממיל

(א) ר"ה ל; (ב) גברות ה; ושנ"ג, א [נסתדרין נט;];
 (ד) ציל ומתן, (ה) ר"ה לא;
 מעשר שני פ"ה [מ"ב],
 ו [צ"ל אילת], ו [צ"ל
 הדרוס, ח] [צ"ל הצפון. כך
 אחת במשנה, ט] במ"א:
 עדיין הוא באיסורו הראשון
 ועודנו כיום, י [ע"ב],
 ב [שם], ט [שם], מ [שם]
 מהרשא"א,

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] בתום ד"ה ונתקלקלו
וכו' וא"כ איך יכולין
להקריב המוספין. נ"ב ע'
ראב"ן ס' שז דף נט ריש
ע"ב צד"ה שאלני וכו' :

מוסף רש"י

ונהגין אותו היום קדש
 ולבואו קדש. גרים אף
 ומתמנהגו להגות עשר
 ותשעה ילגו בו קדש,
 שנה יבואו עדים מן
 ירקושׁו ביה וזמנא
 הילולה הוא לז' י"ט הוא
 לו למחר לו היום עד
 המנחה, ואם ילגו עדים
 קודם המנחה ב"ד מקדש
 את המדש עד שיהיה
 נהגו בו קדש, ואם שיהיה
 המנחה ולמעלה הוא א"ע
 שאין בו מקלוגין חזון
 לקדשו היום ועברו את
 אלול ירקושׁו למחר
 א"ע"י גורמים וזמנא
 בקדשו ואחרי מנחתא
 ללגה את למנוחו ביה
 לשנה הבאה ילגו בו
 מנחתא כל היום ויחזמו
 אשקדו ונהגו בו קדש חזון
 את המנחה ונהגו בו קדש חזון
 ונהגו בו חול (ד"ה ע"ג)
 יהיה עולה לירושלים.
 הפירות עממן, אשקדו דמן
 המורין כל אשקדו שן דמן
 כרס רכבי נפדים
 ומתחללים נפסיוסא אלת
 מוח למחומה נהגו גורל
 עממן על יום אחד ישקדו
 האלולס על דר' עשור
 שוק ירושלם (ד"ה ע"ג)
 במרחה חדר. שן גל
 לירושלם, שחר ירושלם
 מנחה שן דר' א"ה (ע"ה)

מוסף תוספות

וּמֵאֵל. כִּדְמֹרֵינוּן
 הַשְׁחֵלָה עֵינֵינוּ (לֹה: בִּי)
 שְׁחֹרֵר שִׁבְרֵי הַיְּשִׁיבוּ
 לַעֲשֹׂהָ מִצְוָה דְרִבִּים
 שְׂאֵי. מִסֵּ'ן לִי דִ'ס
 וּמֵאֵל. לִדְפִי פִ'ס
 הַשְׁחֵלָה מִצְוָה קִרְבִּי
 אֵם כִּן אִמְרוּ עֲלֵי שֵׁר
 קֹדֶשׁ כִּדְרֵנוּ. מִרְסֵ'ן.
 בְּמֹת וּמִקְלֵקֵלֵי יָדֵי מִשֹּׁם
 שֶׁנֶּחֱמֵר בְּשֵׁרֵי אִבֵּי
 עֲדִים וְאִמְרוּ שֵׁר שֶׁל
 תְּחִילֵּל שֶׁל חֲלֹל הַקְּלֵקֵלֵי
 לֵאמֹר לֵאמֹר חֲלֹלֵי אֵלֵּא
 בְּמִקְשֵׁן לֵאמֹר שֵׁר שֶׁנֶּחֱמֵר
 שְׂאֵמְרוּ עֲלֵי שֵׁר שֶׁל
 תְּחִילֵּל שֶׁל חֲלֹל. מִסֵּ'ן כִּדְרֵנוּ
 וּמֵאֵל. לִדְפִי עֵינֵינוּ.
 וּמֵאֵל. לֵאמֹר עֲלֵי מִעֲדֹד
 נִשְׁכַּע עַל זְמֵן, כִּשְׂבָא
 הִזְמֵן אֵין צִדִּיק לַחֲתוּרֵי.
 כִּדְרֵנוּ.